

Številka zadeve: U-I-265/96

Datum odločbe: 31.7.1996

Področje: zakonodajni referendum

Izrek: 1. ugotovitev ustavne neskladnosti peta alinee vprašanja, vsebovanega v zahtevi skupine 43.710 volilcev za razpis referenduma o volilnem sistemu za volitve v Državni zbor; 2. ugotovitev ustavne skladnosti vprašanja, vsebovano v zahtevi Državnega sveta za razpis referenduma o volilnem sistemu za volitve v Državni zbor. 3. Napotilo Državnem zboru, da razpiše referendum. 4. Zavrženje zahteva DZ glede presoje ustavnosti v času neposredno pred rednimi volitvami v Državni zbor.

Dodatno: odgovor Državnega sveta

Odločitev:

1. točka izreka: število glasov **8 (ZA): 1 (PROTI)**,
SAMO ZA: Jerovšek, Jambrek, Snoj, Šinkovec, Krivic, Ude, Testen, in Zupančič
SAMO PROTI: Šturm
2. točka izreka: število glasov **7 (ZA): 2 (PROTI)**,
SAMO ZA: Jerovšek, Snoj, Šinkovec, Krivic, Ude Testen, in Zupančič
SAMO PROTI: Šturm, Jambrek
3. točka izreka: število glasov **9 (ZA): 0 (PROTI)**, soglasno
4. točka izreka: število glasov **6 (ZA): 3 (PROTI)**,
SAMO ZA: Jerovšek, Jambrek, Šturm, Snoj, Testen, in Zupančič
SAMO PROTI: Krivic, Šinkovec in Ude

Število PLM: 1, število OLM: 2

PLM 1: Krivic (k 1. in 3. točki izreka)

PLM2 : Ude (k 3. točki izreka)

OLM1: Krivic (k 4. točki izreka)

OLM2: Jambrek, Šturm (k 2. točki izreka)

OLM3: Ude (k 4. točki izreka)

POVZETEK ZADEVE:

Državni zbor je na Ustavno sodišče na podlagi 16. člena Zakona o referendumu in ljudski iniciativi vložil zahtevo za oceno ustavnosti nekaterih vprašanj, vsebovanih v zahtevah skupine 43.710 volilcev in Državnega sveta za razpis referenduma o volilnem sistemu za volitve v Državni zbor. Natančneje je zahteval presojo ustavnosti pete alinee vprašanja, in sicer »Ali ste za to (...),- da bodo Slovenci po svetu - slovenski državljani brez stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji izvolili dva poslanca v dveh posebnih volilnih okrajih?«, in 3.

3. točke referendumskega vprašanja, ki je določalo »Ali ste za to (...),- da se 44 poslancev izvoli po proporcionalnem načelu z drugim glasom za listo kandidatov v volilni enoti, in sicer tako, da so izvoljeni kandidati z list kandidatov z večjim številom glasov ter da je drugi glas hkrati odločilen za proporcionalno delitev 88 poslanskih mandatov?«

DZ je v svoji zahtevi utemeljeval, da bi bila izvedba referendumu (na predlog volilcev in Državnega sveta) v obdobju neposredno pred rednimi volitvami v Državni zbor protiustavna. US je torej moralo presojati ustavnost izvedbe referendumu o tem vprašanju v predvolilnem času, a ker za to ni imelo podlago, je presodilo ustavno dela ustavnega vprašanja. Državni svet je odgovoru na zahtevo DZ podal, da njegova zahteva za razpis referendumu ni protiustavna.

US je odločilo, da je 5. alineja referendumskega vprašanja glede predloga za določitev dveh posebnih volilnih okrajev v večinskem volilnem sistemu za slovenske državljane s stalnim prebivališčem v tujini, protiustavna z vidika enakosti volilne pravice. Protiustavno pa ni referendumsko vprašanje glede predloga za uvedbo personaliziranega proporcionalnega volilnega sistema, pri katerem se 44 poslancev voli po večinskem sistemu, poslanski mandati pa se razdelijo na podlagi drugih glasov po proporcionalnem načelu. US ni ugotovilo »notranje protislovnosti« in kršitev načela pravne države v predlaganem referendonskem vprašanju. Državni zbor pa mora razpisati referendum o ustavnem delu vprašanja.

Sodnik Krivic je podal PLM 1, kjer soglaša z 1. In 3. točko izreka, kjer je ponovil, da obe točki nasprotujeta načelo enakosti volilne pravice. Podal je tudi OLM1 k 4. točki izreka, saj bi US po njegovem mnenju moralo meritorno presoditi ali je ustavnoskladno, da bi referendumska kampanja potekala v predvolilnem času.

Sodnik Ude je podal PLM2 k 3. točki izreka, kjer je zavzel še ostrejšše stališče kot večina. Utemeljeval je, da so slovenski državljani, ki stalno prebivajo v tujini, »posebna socialna skupina« s specifičnimi interesi, zaradi česar jih je potrebno neenako obravnavati. Napisal je tudi OLM 3 k 4. točki izreka, saj bi US lahko presodilo ustavnost izvedbe referendumu v določenem časovnem obdobju.

Sodnik Jambrek in Šturm sta podala skupno OLM2 k 2. točki izreka, saj nista soglaša z obrazložitvijo iz 26. točke odločbe, saj ne bi bila zahteva Državnega sveta »notranje protislovna«. Ne bi bilo možno izvesti predloga tako, da bi zagotovili izvolitev 44 poslancev po večinskem načelu in hkrati popolna proporcionalnost večinskega sistema.

EKONOMSKA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	Nerazporejeno				

Odločba se v ničemer ne nanaša na varovanje tržnih svoboščin ali državnih posegov vanje, zato ekonomska dimenzija ni podana.

DRUŽBENA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	PS			S	
Pozicija LM				OLM/PLM 1	OLM/PLM 2
OLM/PLM1: Krivic				2	
OLM/PLM2: Ude					2
PROTI: Šturm	1	1			
ZA: Jerovšek, Jambrek, Snoj, Šinkovec, Krivic, Ude, Testen, in Zupančič			0.5	1	1

Družbena dimenzija odločbe je podana le glede 1. točke izreka, kjer je US odločilo, da je 5. alineja predlaganega referendumskega vprašanja glede predloga za določitev dveh posebnih volilnih okrajev v večinskem volilnem sistemu za slovenske državljane s stalnim prebivališčem v tujini, protiustavna z vidika enakosti volilne pravice. Družbena dimenzija je tako podana v razmerju med volilno pravico slovenskih državljanov s stalnim prebivališčem v tujini in volilno pravico slovenskih državljanov, ki stalno prebivajo v Republiki Sloveniji.

Odločba ima **pozicijo 4**, kjer je US poseglo v volilno pravico slovenskih državljanov s stalnim prebivališčem v tujini, kot manjšino v primerjavi z večino volilnih upravičencev, ki stalno prebivajo v Republiki Sloveniji. Pozicija 4 pa je podana, ker US dopušča volilno pravico slovenskih državljanov s stalnim prebivališčem v tujini, vendar z drugačno pravno ureditvijo.

PLM1 sodnika Krivica ima **pozicijo 4**, saj soglaša, da obe točki predlaganega referendumskega vprašanja nasprotujeta načelo enakosti volilne pravice.

PLM2 sodnika Udeti ima **pozicijo 5**, saj je zagovarjal ostrejša stališča kot večina. Slovenski državljani, ki stalno prebivajo v tujini, »posebna socialna skupina« s specifičnimi interesi, zaradi česar jih je potrebno neenako obravnavati.

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe		S			PS
Pozicija LM				OLM1, OLM3	OLM2
OLM1: Krivic				2	
OLM2: Jambrek, Šturm					2
OLM3: Ude				2	
PROTI: Šturm				1	1
ZA: vsi ostali	1	1	0.5		

Avtoritativna dimenzija je podana v razmerju varstva pravice predlagateljev razpisa referendumu zoper oblastvene posege zakonodajne oblasti vanjo. Odločba ima **pozicijo 2**, ker je US le delno ugotovilo, da gre za poseg v njihovo ustavni in zakonski pravici do odločanja na referendumu in sodelovanja pri upravljanju javnih zadev. Odločba nima pozicije **1**, ker je US ugotovilo del referendumskega vprašanja protiustaven oziroma nima pravne podlage za ustavno presojo glede vprašanja časovnega obdobja za izvedbo referendumu.

PS ima **pozicijo 5**, saj bi v tem primeru US v celoti potrdilo argumentov vlagateljev zahteva presojo ustavnosti referendumskih vprašanj, s čimer bi zanemarilo posege v ustavne in zakonske pravice predlagateljev referendumu in bi ohranilo stabilnost in avtoritativnost pravnega reda.

OLM1 sodnika Krivica ima **pozicijo 4**, saj si je prizadeval za nasprotno odločitev glede 4. točke izreka, saj bi US po njegovem mnenju morale meritorno presoditi ali je ustavnoskladno, da bi referendumski kampanja potekala v predvolilnem času.

Skupno OLM2 sodnika Jambreka in Šturma k 2. točki izreka ima pozicijo, da naj bi bila zahteva Državnega sveta »notranje protislovna«, zato **pozicija 5**.

OLM3 sodnika Udeti ima **pozicijo 4**, saj se je razšel z večino le glede 3. točke odloka glede časovnega okvira za razpis referendumu. Po njegovem bi US morale presoditi ustavnost izvedbe referendumu v določenem časovnem obdobju.

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
Odločitev in sodniki ZA	2	<i>Odločba se obrobno oziroma ilustrativno sklicuje na tuje pravo.</i>
OLM/PLM1: Krivic	2	<i>Mnenje se obrobno oziroma ilustrativno sklicuje na tujo pravo.</i>
OLM/PLM2: Ude	1	<i>Mnenje se ne sklicuje na tuje oziroma mednarodno pravo.</i>
OLM2: Jambrek, Šturm	1	<i>Mnenje se ne sklicuje na tuje oziroma mednarodno pravo.</i>